

SXEDIO.743

31.1.1964: ΟΙ ΑΓΓΛΟΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ΥΠΟΒΑΛΛΟΥΝ ΝΕΕΣ ΚΟΙΝΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΑΤΟΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ. ΤΗΝ ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΠΟΡΡΙΠΤΕΙ ΤΙΣ ΕΠΟΜΕΝΕΣ ΜΕΡΕΣ Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ

Η άρνηση της Κυπριακής Κυβέρνησης να αποδεχθεί την αποστολή καθαρά Νατοϊκής Δύναμης στην Κύπρο για να αναλάβει τη διασφάλιση ειρηνικών συνθηκών στο νησί μέχρι την εξεύρεση λύσης στο πολιτικό πρόβλημα που δημιουργήθηκε σήμανε νέες εξελίξεις.

Η Κύπρος παρουσιαζόταν να αποδέχεται την αποστολή μιας δύναμης, συνδεδεμένης με το Συμβούλιο Ασφαλείας ή την Κοινοπολιτεία, αλλά δεν απέρριπτε τα μέλη της να προέρχονται από καθαρά χώρες του ΝΑΤΟ.

Ωστόσο, προτιμούσε όπως και στη δυναμη αυτή μετέσχαν στρατεύματα από ουδέτερες δυτικές χώρες, όπως για παράδειγμα τη Σουηδία.

Η ουσιαστική άρνηση της Κυπριακής Κυβέρνησης αφορούσε κυρίως τις αποφάσεις να τις παίρνει το ΝΑΤΟ και όχι ένα άλλο ευρύτερο σώμα ή Οργανισμό, στον οποίο η Τουρκία να μη παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο.

Ο Πρόεδρος Μακάριος ήταν σαφής σ' αυτές τις θέσεις και με κανένα τρόπο δεν πειθόταν να ευλογήσει τα σχέδια του ΝΑΤΟ.

Ετσι, παρ' όλον ότι το αμερικανικό Υπουργείο Εξωτερικών αρχικά αρνείτο ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν συμφωνήσει να μετάσχουν σε μια διευθέτηση του Κυπριακού, στην πραγματικότητα, όπως τονίζεται στο έγγραφο του Γραφείου Δημοσίων Πληροφοριών (**London Conference on Cyprus, January 1974, August 1979, Nikosia Cyprus P.I.O**) στην ουσία οι προτάσεις που είχε υποβάλει ο Ντάνκαν Σαντς αποτελούσαν αγγλοαμερικανικό σχέδιο.

Σημαντικό ρόλο μάλιστα στην ετοιμασία του σχεδίου είχε παίξει ο αμερικανός Υφυπουργός

Εξωτερικών Τζιορτζ Μπωλ, ο οποίος λίγες μέρες αργότερα ανέλαβε μια ανεπιτυχή αποστολή για να το επιβάλει.

Οι προτάσεις υποβλήθηκαν στις **31** Ιανουαρίου **1964** έχουν ως εξής:

ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ΚΥΠΡΟΥ
ΚΟΙΝΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΒΡΕΤΤΑΝΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ

Α. Διάγραμμα της πρότασης.

1. Θα εγκαθιδρυθεί ειρηνευτική δύναμη στην Κύπρο από δυνάμεις που θα προέρχονται από χώρες του ΝΑΤΟ. Τέτοια δύναμη θα παραμείνει στην Κύπρο για τη συντομότερη αναγκαία δυνατή περίοδο που είναι αναγκαία για την εκπλήρωση της αποστολής. Οι ενδιαφερόμενες χώρες θα δεσμευθούν να διατηρήσουν στην Κύπρο τις δυνάμεις οι οποίες θα συμβάλουν για μια περίοδο όχι μεγαλύτερη από τρεις μήνες.

2. Οι κυβερνήσεις της Ελλάδας, της Τουρκίας, της Βρετανίας και των Ηνωμένων Πολιτειών θα υποστηρίξουν την εγκαθίδρυση της δέσμης.

3. Οι κυβερνήσεις της Ελλάδας και της Τουρκίας αναλαμβάνουν να μη ασκήσουν το δικαίωμα τους για μονομερή επέμβαση σύμφωνα με το άρθρο 4 της Συνθήκης Εγγύησης για τρεις μήνες με την αντίληψη ότι η ειρηνευτική δύναμη θα εγκατασταθεί στη διάρκεια αυτής της περιόδου.

4. Οι κυβερνήσεις της Ελλάδας και της Τουρκίας αναλαμβάνουν να χρησιμοποιήσουν τις ύψιστες προσπάθειες τους για συγκράτηση της ελληνοκυπριακής και της τουρκοκυπριακής κοινότητας στην Κύπρο.

5. Οι τρεις εγγυήτριες δυνάμεις και οι Ηνωμένες Πολιτείες θα επιδιώξουν από τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο και το δρ Κουτσιούκ:

α) Συμφωνία στην εγκαθίδρυση της δέσμης.

β) Διαβεβαιώσεις ότι θα συγκρατήσουν τις αντίστοιχες κυβερνήσεις στην Κύπρο.

6. Τα ενδιαφερόμενα μέρη συμφωνούν να αποδεχθούν μεσολάβηση των διαφορών τους σε πνεύμα αμοιβαίας ανεκτικότητας.

7. Θα επιλεγεί μεσολαβητής με τη συμφωνία των εγγυητριών δυνάμεων και με τη συγκατάθεση του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου και του δρος Κουτσιούκ, από χώρα του NATO, άλλης εκτός από τις Ηνωμένες Πολιτείες ή τις τρεις εγγυήτριες δυνάμεις.

ΔΙΕΥΚΡΙΝΗΣΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ

1. Η δύναμη θα προέρχεται από χώρες του NATO αλλά η εγκαθίδρυση και λειτουργία της θα βρίσκεται κάτω από τον έλεγχο του NATO.

2. Η δύναμη θα ενισχύσει τον αριθμό των βρετανικών δυνάμεων που αναμίχθηκαν στη διατήρηση του νόμου και της τάξης στη νήσο, σύμφωνα με την πρόταση των εγγυητριών δυνάμεων και έγινε αποδεκτή από τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο και το δρα Κουτσιούκ στις **26** Δεκεμβρίου **1963**. Θα λειτουργεί κάτω από βρετανική διοίκηση.

3. Ο διοικητής της δύναμης θα λαμβάνει πολιτική κατεύθυνση από επιτροπή πρεσβευτών που μετέχουν στη διάσκεψη του Λονδίνου.

4. Η ισχύς της δύναμης θα είναι επαρκής με την αποστολή της για την οποία δημιουργείται και θα είναι όχι μικρότερη από **10.000** άνδρες.

5. Τα αποσπάσματα της Ελλάδας και της Τουρκίας που βρίσκονται τώρα στο νησί και αποτελούν τμήματα της ειρηνευτικής δύναμης. Κανένα από τα αποσπάσματα δεν θα ενισχυθεί.

8. Η συμμετοχή στην ειρηνευτική δύναμη θα επιδιωχθεί από πολλές άλλες χώρες του NATO όπως αυτό είναι δυνατό.

Τις προτάσεις υπέβαλε στον Πρόεδρο Μακάριο ο Βρετανός ειδικός απεσταλμένος στην Κύπρο Σύριλ Πίκαρτ και ο αμερικανός πρεσβευτής στη Λευκωσία Φρέϊζερ Γουίλκινς στις **31** Ιανουαρίου.

Η πρόταση δεν διέφερε πολύ από τις προηγούμενες. Στηριζόταν στο NATO και η Κυπριακή Κυβέρνηση, που πίστευε έντονα στον Οργανισμό

Ηνωμένων Εθνών ή δεν ήθελε τόσο έντονη ανάμιξη του ΝΑΤΟ, θεωρούσε ότι η δύναμη που θα αποστελλόταν στην Κύπρο θα μετατρέποταν σε κατοχική.

Ωστόσο πριν προλάβει να δώσει την επίσημη απάντηση της ήλθε από την Αθήνα το μήνυμα ότι η υπηρεσιακή Ελληνική Κυβέρνηση του Ιωάννη Παρασκευόπουλου την είχε αποδεχθεί.

Την απάντηση της Ελληνικής Κυβέρνησης μετέφερε στον Πρόεδρο Μακάριο στη Λευκωσία ο πρεσβευτής της Ελλάδας Μιλτιάδης Δελιβάνης, στις 2 Φεβρουαρίου και ανέφερε (Ιστορική Εγκυκλοπαίδεια Κύπρου Περίοδος 1960-1973, Τόμος Α σελ 86, αλλά και δήλωση Προέδρου Μακαρίου 7.3.1966):

"Η Βασιλική Κυβέρνηση της Ελλάδας μελέτησε πολύ προσεκτικά την κοινή πρόταση της αμερικανικής και της βρετανικής Κυβέρνησης για αποστολή δύναμης για ειρήνευση της Κύπρου που υποβλήθηκε από τις δυο Κυβερνήσεις στις 31.1.1964.

Σαν αποτέλεσμα της μελέτης αυτής η Βασιλική Κυβέρνηση της Ελλάδας επιθυμεί να εκφράσει την κατ' αρχήν αποδοχή της πρότασης, αλλά επίσης να εγείρει τα εξής σημεία:

1. Η κοινή πρόταση φαίνεται να αγνοεί την ύπαρξη ανεξάρτητου κράτους της Κύπρου. Για διόρθωση αυτού η Βασιλική Κυβέρνηση της Ελλάδας προτείνει:

α. Οπουδήποτε γίνεται μνεία του Προέδρου και του Αντιπροέδρου της Κύπρου θα πρέπει να χρησιμοποιούνται οι επίσημοι τίτλοι τους.

β. Αντιπρόσωπος της Δημοκρατίας της Κύπρου με βαθμό πρέσβης θα πρέπει να περιληφθεί στην Επιτροπή πρεσβευτών στο Λονδίνο (Τμήμα Β, αρ. 3).

2. Η έλλειψη σαφήνειας ως προς τις αρμοδιότητες του μεσολαβητή τείνει να δημιουργήσει ανεπιθύμητες περιπλοκές (Τμήμα Α. παρ. 6 και 7).

3. Πρέπει να επιφυλαχθούν οι θέσεις όλων των ενδιαφερομένων μερών σχετικά με τις διαπραγματεύσεις που διεξάγονται τώρα πάνω στην πολιτική λύση του προβλήματος.

4. Καμιά πρόβλεψη δεν γίνεται για την

αποκατάσταση ομαλών συνθηκών της Δημοκρατίας της Κύπρου σχετικά με τις πρόσφατες μετακινήσεις στοιχείων του πληθυσμού.

Παρά τη θέση που τήρησε η Ελληνική Κυβέρνηση, ο Μακάριος δεν ήθελε με κανένα τρόπο να δεθεί και πάλι χειροπόδαρα και να παραδώσει ουσιαστικά τη διακυβέρνηση της Κύπρου σε μια δύναμη **10.000** ανδρών από χώρες του NATO που θα συπεριφέρονταν σαν κυρίαρχοι ή στη χειρότερη περίπτωση ως κατοχική δύναμη.

Ετσι, μόλις πήρε την απάντηση της Ελληνικής Κυβέρνησης, και χωρίς δεύτερη σκέψη, τις απέρριψε.

Τώρα είχε παράλληλα μαζί του την υποστήριξη της Σοβιετικής Ένωσης που είχε εκδηλωθεί δημόσια (**30.1.1984**) -μιας χώρας που διέθετε βέτο στο Συμβούλιο Ασφαλείας αλλά και μιας χώρας που αποτελούσε το αντίβαρο στη δύναμη του NATO.

Ετσι απέρριψε αμέσως, χωρίς δεύτερη σκέψη, τις αγγλοαμερικανικές προτάσεις, αλλά επιφύλαξε τη θέση του για μερικές ακόμα ημέρες.

Ωστόσο στο Λονδίνο σύμφωνα με τον απεσταλμένο του ΡΙΚ στις συνομιλίες, μόλις αυτές παρουσιάστηκαν στον Υπουργό Εξωτερικών Σπύρο Κυπριανού και τον επικεφαλής της Ελληνικής Κυπριακής αντιπροσωπείας Γλαύκο Κληρίδη "εδήλωσαν ότι το σχέδιον είναι απαράδεκτον" ενώ ο Ραούφ Ντενκτάς στον οποίο υποβλήθηκε δήλωσε ότι "δεν ήτο ικανοποιητικόν".

Ικανοποιημένος δεν ήταν ούτε ο Τούρκος Υπουργός Εξωτερικών Φεριτούν Εργκίν ο οποίος ανέρε ότι απέρριπτε το σχέδιο γιατί δεν πρόβλεπε την αύξηση των τουρκικών δυνάμεων στην Κύπρο.

Παράλληλα ο Σπύρος Κυπριανού δίνοντας μια ένδειξη της στάσης της Κυπριακής Κυβέρνηση στο σχέδιο δήλωσε δημόσια (**Φιλελεύθερος 1.2.1964**) ότι "αποδοχή του σχεδίου θα εσήμαινε κατοχήν της Κύπρου υπό του NATO".

Ο αρχηγός της κυπριακής αντιπροσωπείας στην Πενταμερή Γλαύκος Κληρίδης, ο οποίος ετοιμαζόταν να επιστρέψει στην Κύπρο για να συζητήσει το όλο θέμα με τον Πρόεδρο Μακάριο, δήλωσε στο αγγλικό

ραδιόφωνο ότι η Κύπρος είχε πληροφορήσει τους βρετανούς ότι από τώρα και στο εξής "αυτοθεωρείται ελεύθερα να προσφύγει εις τον ΟΗΕ ευθύς μετά την τυπική απόρριψιν" του νέου σχεδίου.

Ο Γλαύκος Κληρίδης επέστρεψε στην Κύπρο με τον Σπύρο Κυπριανού και στις 3 Φεβρουαρίου έφυγαν και πάλι για το Λονδίνο ύστερα από διαβουλεύσεις με τον Πρόεδρο Μακάριο.

Η απόφαση ήταν όπως απορριφθεί το νέο αγγλοαμερικανικό σχέδιο γιατί οι εντολές που θα έπαιρνε η Διεθνής Δύναμη που θα εγκαθιδρυόταν δεν ήταν καθόλου ξεκάθαρες και ότι αυτή έπρεπε να συστηνόταν από τα Ηνωμένα Έθνη ή την αιγίδα τους.

Η Κυπριακή απάντηση δόθηκε επίσημα στον Ντάνκαν Σάντς (Γλαύκου Κληρίδη "Η κατάθεση μου", τόμος Α σελ. 334):

"Η κοινή πρόταση των Κυβερνήσεων Βρετανίας, και Ηνωμένων Πολιτειών εξετάσθηκε προσεκτικά. Μετά λύπης μας όμως, η πρόταση δεν μπορεί να γίνει δεκτή για τους εξής λόγους:

α). Οπως παρουσιάζεται η πρόταση, ζητεί να δεχθούμε να σταθμεύσει στην Κύπρο μια δύναμη χωρίς την ίδια στιγμή να προσφέρει τον επακριβή καθορισμό του στόχου και του καθεστώτος της δύναμης. Το θέμα αυτό παραπέμπεται να εξετασθεί σε επόμενο στάδιο, προφανώς μετά τη στάθμευση της δύναμης στην Κύπρο.

β). Ο διοικητής της δύναμης δεν δέχεται "πολιτική καθοδήγηση" από μια διακυβερνητική επιτροπή στο Λονδίνο στην οποία δεν θα συμμετέχει η Κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας.

γ). Δεν δίνεται ερμηνεία ή ορισμός του τι σημαίνει "πολιτική καθοδήγηση" και εάν η επιτροπή στο Λονδίνο σκοπό έχει να αναλάβει τις λειτουργίες της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας.

Συνεπώς το γεγονός ότι ζητείται να συμφωνήσουμε προκαταβολικά να σταθμεύσει μια τέτοια δύναμη στην Κύπρο, χωρίς να γνωρίζουμε το πλαίσιο αναφοράς της και την επακριβή λειτουργία της διακυβερνητικής επιτροπής που θα συσταθεί στο

Λονδίνο, δεν μας επιτρέπει να εξετάσουμε ευνοϊκά την πρόταση και μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η επιτροπή σκοπό έχει να αναλάβει λειτουργίες της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας.

δ). Η παράγραφος 2 της πρότασης επιβεβαιώνει το άρθρο 4 της Συνθήκης Εγγύησης, η ισχύς του οποίου αμφισβητείται.

3). Η πρόταση στηρίζεται στη βάση ότι η δύναμη δεν θα βρίσκεται υπό τον έλεγχο του Συμβουλίου Ασφαλείας. Είναι αναγκαίο οποιαδήποτε δύναμη που θα σταθμεύσει στην Κύπρο να βρίσκεται υπό τον έλεγχο του Συμβουλίου Ασφαλείας, το οποίο είναι το μόνο διεθνές όργανο που δημιουργήθηκε και επιφορτίσθηκε με τη διατήρηση της ειρήνης.

Πρέπει να επισημανθεί ότι ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών προβλέπει με το άρθρο 33 ότι οι χώρες μέλη πρέπει να λύνουν τις διενέξεις τους με διαπραγματεύσεις και η διαδικασία αυτή ακολουθήθηκε στη σύγκληση της συνδιάσκεψης του Λονδίνου με σκοπό την εξεύρεση μιας ειρηνικής λύσης στο πρόβλημα της Κύπρου. Ο ίδιος Χάρτης προβλέπει στο άρθρο 37 ότι σε περίπτωση που δεν μπορέσουν να καταλήξουν σε συμφωνία τα ενδιαφερόμενα μέρη θα προσφύγουν στο Συμβούλιο Ασφαλείας. Είναι συνεπώς ορθό να δεχθούμε ότι πρέπει να υπάρξει συνέπεια στην πορεία που ακολουθήθηκε ως τώρα, δηλαδή συμμόρφωση προς το άρθρο 33, λογική συνέπεια του οποίου είναι να ακολουθηθεί η διαδικασία των άρθρων 36 και 37 του Χάρτη. Γι αυτό δεν πρέπει να αγνοηθεί το Συμβούλιο Ασφαλείας και οποιαδήποτε διεθνής δύναμη πρέπει να βρίσκεται υπό την εξουσία του.

Η πρόταση να διορισθεί ανεξάρτητος μεσολαβητής με σκοπό να βοηθήσει στην εξεύρεση μιας λύσης στο πολιτικό πρόβλημα είναι μάλλον αόριστη και χρειάζεται περαιτέρω διευκρίνιση.

Με συντομία, η θέση μας μπορεί να συνοψισθεί ως εξής:

α). Είναι αποδεκτή η αρχή ότι πρέπει να δημιουργηθεί και να σταθμεύσει στην Κύπρο μια διεθνής δύναμη.

β). Μια τέτοια δύναμη πρέπει να βρίσκεται υπό τον έλεγχο του Συμβουλίου Ασφαλείας (η σύνθεση της μπορεί να συμφωνηθεί εκ των προτέρων).

γ). Σε μια τέτοια δύναμη δεν πρέπει να υπάρξει συμμετοχή ελληνικών και τουρκικών δυνάμεων.

δ). Το πλαίσιο αναφοράς της δυνάμεως πρέπει να περιλαμβάνει τη προστασία της εδαφικής ακεραιότητας της Δημοκρατίας και τη βοήθεια στην αποκατάσταση των κανονικών συνθηκών".

Η απόρριψη της αγγλοαμερικανικής πρότασης ανακοινώθηκε και επίσημα στη Λευκωσία με ανακοίνωση του Γραφείου Δημοσίων Πληροφοριών την επομένη **5.2.1964** (ανακοινωθέν αρ. 7):

"Συμφώνως προς αυθεντικές πηγές, αι προσφάτως υποβληθείσαι προτάσεις των Κυβερνήσεων της Βρετανίας και των Ηνωμένων Πολιτειών διά την στάθμευσιν εν Κύπρω στρατιωτικής δυνάμεως δεν εγένοντο αποδεκταί.

"Αι εν λόγω προτάσεις των δύο Κυβερνήσεων δεν παρέχουν ακριβή ορισμόν των καθηκόντων της προτεινομένης δυνάμεως. Εις τας προτάσεις αναφέρεται ότι ο Διοικητής της Δυνάμεως θα λαμβάνη "Πολιτικήν Καθοδήγησιν παρά διακυβερνητικής επιτροπής εδρευούσης εν Λονδίνω. Επιπλέον, η προτεινομένη δύναμις θα προέρχεται εκ χωρών του NATO και δεν θα υπάγεται εις το Συμβούλιον ασφαλείας.

"Εις την απάντησιν του, ο Μακαριώτατος Πρόεδρος της Δημοκρατίας Αρχιεπίσκοπος Μακάριος επαναλαμβάνει την θέσιν της κυπριακής πλευράς καθ' ην οιαδήποτε δύναμις, ήτις θα αποσταλή εις Κύπρον, δέον να προέρχεται εκ του Συμβουλίου Ασφαλείας, να μη περιλαμβάνονται εις την τοιαύτην δύναμιν οιαδήποτε ελληνικά ή τουρκικά στρατεύματα και, τέλος σκοπός της τοιαύτης δυνάμεως να είναι η προστασία της εδαφικής ακεραιότητος της νήσου και η αποκατάστασις της ομαλότητος".

Ωστόσο οι αγγλοαμερικανοί δεν θα τα έβαζαν κάτω αλλά θα προχωρούσαν στη χρησιμοποίηση του βαριού πυροβολικού τους, σαν υστάτη προσπάθεια για

να προωθήσουν την ιδέα τους για σχηματισμό Νατοϊκής δύναμης. Και αυτό δεν ήταν άλλο από την αποστολή του αμερικανού Υφυπουργού Εξωτερικών Τζιορτζ Μπωλ, ενώ η Κύπρος ετοιμαζόταν να προσφύγει στο Συμβούλιο Ασφαλείας.